

Ds Hanneke Siebert

12 oktober 2014 - 4de van de herfst
Genesis 16 / Psalm 23

Gemeente van Christus,
Er is geen toekomst te zien.

Twee vrouwen die geen toekomst zien.

Ze zouden een gezegend land zien, Saraï en Abram. Rijk aan nakomelingen zouden ze de wereld laten zien dat het er anders aan toe kan gaan. Wat is er van terecht gekomen? Maar er is helemaal niets te zien. Niets geen mooie ervaring, niets geen beloftevolle toekomst. Abrams vrouw Saraï baarde hem geen kinderen, zo begint dit verhaal. Kinderloosheid is het probleem van alle aartsmoeders; daar loopt de geschiedenis dood.

Saraï barst haar verlangen, het einde van haar geduld, haar grote verdriet uit: "Hij houdt mijn moederschoot gesloten!" (16:2) "Zie dan, de Heer verspert mij de weg om te baren!

Ik zie geen toekomst, Abram. Niet op de manier waar we op gehoopt hebben, voor geleefd hebben, op gewacht hebben. De stem die je gehoord hebt, het pad dat we uitgestippeld hebben. Ik zie het niet meer. Lot is afgehaakt, hebben avonturen in Egypteland beleefd, en nu zitten we hier alweer 10 jaar."

Er is geen toekomst meer te zien.

Maar, misschien moeten wij wel een beetje meebouwen aan dat koninkrijk van God. Wie weet hoelang we anders nog moeten wachten? En Saraï gaat organiseren. Ze geeft Abram haar Egyptische slavin Hagar tot vrouw.

Dan gaan toch wel alle alarmbellen rinkelen. Egypte, van meet af aan, land van benauwenis, van onderdrukking en slavernij. Het land waar de kleine top van de macht hardhandig en onderdrukkend zwaar en drukt op de onderste lagen van de bevolking. Moet dáár het toekomstig heil van verwacht worden? Is Abram dáárvan uit Oer getogen, om via een Egyptische een volk van belofte voort te brengen?

Abram ziet niets, Abram zegt niets. Hij wil niet zien wat er gaande is. Als een sullige echtgenoot wordt hij in dit hoofdstuk opgetekend, als een stereotype stripfiguur: Op het slagveld een held, met de machtigen der aarde regeert de wereld, maar thuis een pantoffelheld die zwijgend luistert en doet naar de wil van z'n vrouw.

En dan gaat het mis. Het gaat oorverdovend en hartverscheurend mis.

De opzet lijkt geslaagd; er zullen nakomelingen van Abram geboren worden. Maar de verhoudingen zijn totaal zoek. Het evenwicht is verstoord. De vanzelfsprekende hiërarchie en daarmee het gewone ritme is doorbroken. Met alle gevolgen van dien.

Je ziet het gebeuren.

Wanneer de mens ingrijpt in de geschiedenis, gaat het zo vaak mis. Militair ingrijpen loopt uit op een fiasco. Politieke interventie brengt radicalisering te weeg. Er wordt met de beste bedoelingen opgetreden, met toekomst voor ogen ingegrepen. Maar ingrijpen van buitenaf leidt onherroepelijk tot een onherstelbare verstoring van evenwicht. Met een niet te stuiten domino-effect tot gevolg. We voelen aan dat er andere maatregelen nodig zijn om een duurzame oplossing van vrede te genereren. Om een wereld te scheppen waar het er anders aan toe gaat, zullen andere operaties uitgevoerd moeten worden.

De verhoudingen tussen de twee vrouwen van Abram, tussen meesteres en slavin raken totaal uit balans en de boel dreigt uit de hand te lopen. Maar Abram weigert iedere verantwoordelijkheid: het is toch jouw slavin! Doe met haar wat je goedgevindt". Ik kijk de andere kant op en zie niets en hoor niets!

Er is geen toekomst te zien.

Voor Hagar. Haar naam betekent 'vluchteling'. Zij vlucht dan ook de woestijn in. Er is geen toekomst meer te zien. Beter in de dorheid van de woestijn te sterven, dan te midden van vurige haat te leven.

Een engel van de Heer treft haar bij een waterbron. "Hagar, slavin van Saraï, waar kom je vandaan en waar ga je heen?"

De enige wezenlijke levensvragen. Op zoek naar de bron van je bestaan. Wat is je achtergrond, bij wie hoor je, waar kom je vandaan? En waar is je bestemming? Waar ga je heen? Wat is jouw richting? Welke toekomst heb je voor ogen?

Met die vragen wordt je écht gevonden. Iemand die met jou naar jouzelf kijkt. Waar kom je vandaan en waar ga je naar toe? Vragen naar de kern van je bestaan. Durf je te zeggen hoe het ervoor staat?

“Ik ben gevlucht voor Saraï, mijn meesteres”, antwoordt Hagar. Op de vlucht voor de puinhoop van mijn bestaan. Het hele levensverhaal van niet gezien worden, niet gehoord worden, van toekomstloosheid schuilt in die paar woorden. In het spel dat mensen met elkaar spelen ben ik mezelf kwijt geraakt. Er is geen toekomst te zien.

De engel geeft Hagar geen valse hoop, geen goedkope troost. Tegengesteld aan wat wij verwacht hadden, tegendraads aan waar onze voorkeur naar uit ging, beveelt hij: “Keer terug naar je meesteres en wees haar weer gehoorzaam. Laat je vernederen onder haar handen.”

Keer terug naar het leven met al z’n onmogelijkheden, al z’n moeilijkheden, alle problemen en angsten. In de vernedering zal jij jezelf moeten hervinden. Durf terug te gaan naar jezelf - met alles wat je met je draagt.

Abram zal aan jou leren dat in het beloofde land mensen niet afgedankt of mishandeld worden. In Hagar moet de begaanbaarheid van de weg van de vernedering zichtbaar worden. Wordt de kracht van de weerloze mens getoond.

Wie vernedert wordt, zal verhoogt worden.

Want, zo vervolgt de engel: Ik zal je heel veel nakomelingen geven, zoveel dat ze niet te tellen zijn. Het is een echo van de belofte die aan Abram gedaan is: een groot nageslacht geef ik je. Er ís toekomst te zien!

Hagar roept God aan: “U bent een God van het zien. Want”, zei ze, “heb ik hier niet Hem gezien die naar mij heeft omgezien?” De levensbron waar Hagar zichzelf hervond noemt ze Lachoï Roi: De Levende heeft naar mij omgezien. Oók ik, vluchteling, vreemdelinge, ben gezien. Deze God is waarlijk een God van de onaanzienlijke, de zwervers en de vluchtelingen. Een God die zich klein maakt en naast jou komt staan. Hij heeft mij gezien, en onverwacht, ben ik opnieuw geboren en getogen. “U bent een God van het zien.”

Het kind dat ze baren zal, zal Ismaël heten: God hoort.

Het toekomstloze is gezien, het uitzichtsloze is gehoord. Mens, speelbal van anderen, overgeleverd aan de grillen van grotere machten, gezien ben jij. Ik kén jou, zegt de Eeuwige, weet hoe jij er aan toe bent. Ook voor jou is er een weg, is er toekomst. Omdat je door God gezien en gehoord bent.

Amen